

İNSANIN HİKÂYESİ

İmanın Aydınlığı ve İnkârın
Karanlığı Arasında

Prof. Dr.
SONER DUMAN

HAYATIN ANLAMI VE AMACI NE?

Bu hayatta her şeyi yerli yerine oturtabilmek için iki konuda bilgi sahibi olmak gerekir:

Bunların birincisi genel olarak niçin yaşadığımızla ilişkin bilgidir. İkincisi ise bu hayatta karşılaştığımız tek tek olayların ne anlama geldiği, nasıl yorumlanması gerektiğine ilişkin bilgidir.

“Biz niye varız? Hayatın amacı ne? Öldükten sonra ne olacak?” gibi genel nitelikli sorularımız “niçin yaşadığımız” konusu ile ilgilidir. Bu genel bilgiye sahip olmamak anlam ve amaçtan yoksun olmak demektir. Bu şekilde yaşanan bir hayat boşa tüketilmiş nefeslerin toplamından ibarettir.

İnsanların kimileri varlıklarının bir amacı olmadığına inanırlar. Hatta varlığa bir anlam ve amaç yüklemenin insan zihninin bir yanılgısı olduğunu, hayatta tek gerçekliğin amaç değil bizatihi hayatın kendisi olduğunu ileri sürerler. Bu görüşteki-lerin temel felsefesi şudur: “Hayatın bir anlamı ve amacı yok, hayata bir amaç tayin etmek için ömrünü boşa tüketeceğine yaşamana bak.”

Kimileri ise hayatın bir amacının bulunmadığı fikrini benimsememekle birlikte bu amacın ne olduğunu ya aramazlar ya da doğru yerde aramadıkları için bulamazlar. Böyle bir amaç varsa bile bunun bilinemeyeceğini ileri sürenler de vardır.

Hayatı yaratan ve ona bir amaç belirleyen Rabbimiz, hayatın bir amacı olmadığına inananların düşünce tarzını şu şekilde ortaya koymuştur: “Dediler ki: Hayat ancak bu dünyada yaşadığımızdır. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman helâk eder. Bu hususta onların hiçbir bilgisi de yoktur. Onlar sadece zanna göre hüküm veriyorlar.” (el-Câsiye 45/24)

Bu zihniyette olanlara karşı şu yakıcı soruyu sorar âlemlerin Rabbi: “Sizi boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?” (Mü’minûn 23/115)

İnsan için hayatın anlam ve amacı, bütün varlık âleminin ister istemez boyun eğdiği âlemlerin Rabbine, kendi isteğimizle boyun eğerek kulluk etmektir. Bu amacı Rabbimiz “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım” (ez-Zâriyat 51/56) diye belirtir. Güneşin, ayın, dağların, denizlerin, çiçeklerin, böceklerin zorunlu olarak yaptığı kulluk bizim için bir sınav kılınmıştır. Kendi iradesi ile âlemlerin Rabbine kulluk edenler en güzel davranışta bulunmuş olanlardır. Bunu yapmayanlar ise hayatını heba etmiş, boşa geçirmiş kimselerdir. Hayatlarımız ve ölümlerimiz işte bu sınavımızın başlangıç ve bitiş noktalarıdır. “O ki hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.” (el-Mülk 67/2)

Hayatlarımızda her şeyi yerli yerine oturtabilmek için bu genel nitelikli anlam ve amaç bilgisi yanında bir de yaşarken karşılaştığımız tek tek olayların ardındaki anlam ve amacı da keşfetmek gerekir. Varlık ve darlık, sağlık ve hastalık, korku ve ümit, başarı ve başarısızlık... Tüm bunlar hangi sebep ve sonuçlara bağlanmıştır? Nasıl gerçekleşir? Bunları bilmediğimiz taktirde kafamızda genel çerçeve olsa bile duruma uygun değerlendirme yapmakta zorlanırız. Genel amacı bilmek ormanı bilmek gibidir. Tek tek olayların anlamını bilmek ise orman-

daki ağaçları tanımak gibidir. Ormana ilişkin genel bilgi ayrı, tek tek ormandaki ağaçlara, otlara, bitkilere ilişkin genel bilgi ayrıdır. Bir şehre ilişkin genel bilgi ayrıdır, o şehrin ilçelerine, semtlerine, sokaklarına ilişkin bilgi ayrıdır.

Bir insana yapılabilecek en büyük iyilik ona yaratılış amacını, niçin var olduğunu öğretmektir. Bir insan Rabbini tanııyorsa, yaratılış amacını bilmiyorsa o insanın karnı tok, sırtı pek de olsa ruhunun aslı ihtiyacı karşılanmamış demektir.

Bu cevabın doğru olduğunu şuradan da anlayabiliriz: Allah niçin insanlara peygamber gönderdi? Allah insanların karnını doyurmak, onların barınmasını sağlamak için değil yaratılış amaçlarını öğretmek için peygamber gönderdi. Eğer Allah katında bundan daha değerli bir şey olsaydı şunu bilin ki Allah, elçilerini onun için gönderirdi.

Kaldı ki insan yaratılış amacını kavrar, Rabbini tanır, O'nun emir ve yasaklarını öğrenirse açları doyurmanın, çıplakları giydirmenin, dermansıza derman olmanın da Allah'ın emri olduğunu anlar.

Öyleyse bundan şöyle bir sonuç çıkarmak gerekiyor:

Bizim bu dünyada bir derdimiz ve davamız olmalı. Tıpkı peygamberler gibi. Biz peygamber değiliz ama onun ümmetiyiz, onun davasının sahipleriyiz. O nasıl insanlara Rablerini tanıtmak için gayret gösterdiyse bizler de bunun için gayret göstermeliyiz. En yakınlarımızdan başlayarak.

Rabbimizin kitabı olan Kur'an ve elçisi olan Allah Resûlü (sav) bize hayatlarımızda yaşadığımız tek tek olayların sebep ve sonuçlarını, anlam ve amaçlarını da öğretir. Böylece "ne yaparsam ne ile karşılaşırım", "bir insan şöyle bir durumla niçin karşılaşır, öyle bir durumla karşılaştığında ne yapmalıdır" soruları cevaplarını bulmuş olur. "İnsanın rızkı niçin bol veya

dar olur?”, “insan zengin ya da fakir düştüğünde nasıl davranmalıdır?”, “sağlığı ile sınanan insan ne yapmalıdır?”, “ölüm nedir, ölüm olayını nasıl anlamak ve algılamak gerekir?”, “iyi insanların ve kötü insanların özellikleri nelerdir?”, “insanlarla ilişkilerimde nelere dikkat etmem gerekir?” gibi sorular, tek tek hayat olaylarına ilişkin sorulardır. Genel anlam ve amacı nasıl ki yalnızca âlemlerin Rabbi olan Allah bize bildirmediğçe kavrayamazsak aynı şekilde tek tek olayları nasıl algılayacağımız, bu olaylara karşı nasıl bir tavır ortaya koyacağımızı, nasıl bir tepki vereceğimizi de ancak bize âlemlerin Rabbi olan Allah ve onun kutlu elçisi bildirebilir.

Bugün insanlık âilesinin büyük bir kısmı hayatın genel anlam ve amacını ya inkâr ya da ihmal ediyor, anlamsız ve amaçsız bir hayat yaşıyor. Bu âile içinde İslam ümmeti ise her ne kadar genel anlam ve amaç bilgisine sahip olsa da hayatın tek tek olaylarını nasıl anlayacağı ve anlamlandıracağı, nasıl bir yol tutup tavır belirleyeceği konusunda ya bilgisiz ya da ilgisiz durumdadır.

Bugün insanlığa karşı hayatın anlam ve amacını öğretme sorumluluğumuz bulunduğu gibi aynı imanı paylaştığımız mümin kardeşlerimize karşı da olaylar karşısında İslamî duruş, tutum ve tavrın nasıl belirlenmesi gerektiğini hatırlatma sorumluluğumuz bulunuyor. Birincisi tebliğ sorumluluğu, ikincisi ise iyiliği emredip kötülüğü yasaklama (emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker) sorumluluğu. Bu hayatta kurtuluşa erecek olanlar sorumluluğunun bilincinde olup bunun gereğini yerine getirenlerdir. Bunu yapmayanlar ise asra andolsun ki hüsrandadırlar!

Duamız:

Rabbimiz bizleri hayatın anlam ve amacını kavrayan, hayat olaylarını nasıl anlamamız ve bu olaylara nasıl tepki vermemiz gerektiğini bilen, bunları başkalarına da anlatan sorumluluk bilincine sahip kullarından eylesin. Bizleri niçin yaşadığını bilmeyen, karşılaştığı olaylar karşısında nasıl tavır belirleyeceğinden gâfil olan kullarından eylemesin.

Âmin.

HAYAT KIBLEMİZ

Hayatımızın bir anlam ve amacının olması gerektiğini belirttik. Bu anlam ve amacın da Allah'ın rızasına uygun olan doğrultuda yol almak olduğundan söz ettik. Bu hayatta herkesin yöneldiği bir yön, herkesin sahip olduğu bir hedef, herkesin ulaşmayı istediği bir nokta vardır. Rabbimiz bu konuda şöyle buyuruyor:

“Herkesin yöneldiği bir kıblesi vardır. (Ey müminler!) Siz hayır işlerinde yarışın. Nerede olursanız olun sonunda Allah hepinizi bir araya getirir. Şüphesiz Allah her şeye kadirdir.” (el-Bakara 2/148)

Bu âyet bize pek çok mesajlar veriyor. Kendi adıma bu âyetten şu mesajları çıkarıyorum:

1. Bu hayatta herkesin bir kıblesi, hedefi, beklentisi, yönelimi, eğilimi vardır. Yöneldiği bir yönü olmayan hiç kimse yoktur. Bizim “bu kişi ipsiz, sapsızın teki, hayatta hiçbir hedefi yok” dediğimiz kimse de aslında hayatında bu şekilde yaşamayı, hiçbir şeye bağlı olmamayı kendisine hedef olarak koymuştur.

2. İnsanları yaratan Allah onları başıboş, sahihsiz, çaresiz, kendi başlarına terk edecek değildir. Onlar için bir yön, kıble, rota tayin edecektir. “De ki: Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur.” (Bakara 2/120)

Kimi insanlar hayatta Allah'ın tayin ettiği kibleye yönelirler. Bunlar için hedef belli, yol açık, işaretler ortadadır. Yolun kendine has zorlukları ve engelleri olsa da yol gösterici rehberler (peygamberler) ve yol haritası (kitaplar) mevcuttur.

3. Şuurlu müminler Allah'ın gösterdiği hedefe dönerler, O'nun belirlediği kibleye yönelirler. Bu onları birleştirir. Nasıl ki namaz kılarken dünyanın dört bir yanında olanlar buldukları yöne göre Kâbe istikametine yöneliyorsa müminler de dünyanın neresinde yaşıyor olurlarsa olsunlar, hangi şartlarda yaşıyor olurlarsa olsunlar Allah'ın belirlediği yön istikametinde hareket eder, gayret gösterirler.

Nasıl ki namazda kibleden dönmek kişinin namazını bozuyorsa mümin de bu hayatı yaşarken Allah'ın gösterdiği istikametten başka yöne yönelirse onun yaşantısının düzeni bozulur, dengeler sarsılır. Bir insanın iki kiblesinin olamayacağını Rab-bimiz "Allah bir kimsenin göğsünde iki kalp yaratmamıştır!" (Ahzab 4) sözü ile bizlere bildiriyor.

Bir göğüste iki kalp olmadığı gibi bir kalpte de birbirine zıt iki inanç, düşünce, duygu olmaz.

Bir kimsenin kalbinde iman ve inkâr bir arada bulunamaz. Çünkü iman bölünemez. İnanılması gereken şeylerin bir tane-sini bile inkâr eden kimse mümin olamaz.

Bir kimsenin kalbinde Allah sevgisi ile Allah'ın sevmediği şeylerin sevgisi bir arada olamaz. Kişi Allah'ı seviyorsa O'nun sevdiklerini sever, O'nun sevmediklerinden uzak durur.

Bir kimsenin kalbinde Allah'a itaat duygusu ile O'na isyan duygusu bir arada olamaz. Allah'a itaat eden kimse "şu konularda ederim, bu konularda kendi bildiğimi yaparım" diyemez. İman pazarlık kaldırmaz.

Bir kimsenin hayatında iki kible olmaz. Hayatının bir bölümünde Allah'ın gösterdiği istikamete dönüp diğer yönünde Allah'ın istemediği yöne yönelmek bir arada olamaz.

Bütün bu hususları “ihlas” kelimesi ile ifade edebiliriz. İhlas demek bir şeyin katışıksız, saf olması demektir. Allah'a olan sevgi, bağlılık, itaat, korku katışıksız olmalı. İhlas demek, kişinin her şeyi ile Allah'a ait olması demektir. Tıpkı şu âyette olduğu gibi:

“De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir.” (En'am 162)

4. Müminler Allah'ın belirlediği doğrultuda hareket ederken işi ağırdan almak, görevi aksatmak, savsaklamak söz konusu olamaz.

Allah'ın belirlediği yol hayır ve iyiliklerle doludur. Bu yoldaki engelleri aşmak için gayret göstermek ayrı bir sevaptır. Bu yolun yolcuları hayırlar konusunda birbirleriyle yarışır. Yoldan çıkmak, yolda hareketsiz kalmak, yoldan gerisin geriye dönmek onların en çok korktuğu şeydir.

5. Allah'ın tayin ettiği kibleye dönmeyen, O'nun belirlediği rotada yürümeyenler kendi kafalarına göre bir yol tutarlar. Onların da bir kibleleri vardır ancak bu kiblenin yönü ters, sonu hüsrandır. İnsanları bu yolda yürümeye teşvik eden şeytanlar vardır. Bu yolda yürüyenler sanki uçsuz bucaksız çöllerde, okyanusların derinliklerinde kaybolmuş gibilerdir. Şaşkındırlar. Kendilerini doğru yola davet edenlere kulak asmazlar. Rabbimiz bunlar hakkında şöyle buyurur:

“De ki: Allah'ı bırakıp da bize fayda veya zarar veremeyecek olan şeylere mi tapalım? Allah bizi doğru yola ilettikten sonra şeytanların saptırıp şaşkın olarak çöle düşürmek istedikleri, arkadaşlarının ise: “Bize gel! “ diye doğru yola çağırdıkları

şaşkın kimse gibi gerisin geri (inkârcılığa) mı döndürüleceğiz? De ki: Allah'ın hidayeti doğru yolun ta kendisidir. Bize âlemlerin Rabbine teslim olmamız emredilmiştir.” (el-En'am 6/71)

6. Allah'ın belirlediği kibleye yönelenlerin hedefi birdir. Onlar Allah'ın yolunda birbirleriyle yarışsalar da bu yarış kıskançlığa sahne olan bir yarış değildir. Bu yarışta mağlup olmak yoktur. Düşenin elinden tutulur, geride kalanın ileriye gitmesi için teşvik edilir. Yoldan çıkmak üzere olanın koluna girilir ve yola döndürülür. Yol herkese yetecek genişliktedir.

7. Rabbimiz dileyseydi insanlar arasında tüm farklılıklara son verir, herkesi tek bir eğilim ve yönelim üzerinde toplardı. Dileyseydi gönderdiği bütün peygamberlere ibadet ederken aynı yöne dönmelerini emrederdi. Ancak O böyle dilemedi. Herkesin farklı kiblelere dönmesine müsaade etti. Ancak herkesin hesabını da buna göre soracağını belirtti. Kuşkusuz O, kimin nereye niçin yöneldiğini bilir ve bütün herkese hesabını buna göre sorar.

Duamız:

Rabbimiz namazda yüzümüzü O'nun belirlediği kible olan Kâbe'ye döndürdüğümüz gibi özümüzü de O'nun rızası istikametine döndürmeyi bizlere nasip eylesin.

Âmin.